

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre. . . 6 korona.
Ígyes szám ára 6 fillér.

MÉGHJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:

pénteken és minden törvény-
hatóság bizottsági közgyűlést
követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIDADÓHIVATAL
Városi könyvnyomda-vállalat
irodájában.

Íde küldendők a kéziratok és
előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KOZMÜVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** * Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.**

A vízvezeték ügye.

— Pazár István jelentése. —

A vízvezetési munkálatok vezetésére kiküldött bizottság 1906 június hó 20-án tartott ülésében Fejér Ferencz dr. kérdést intézett az ülésen jelen volt műszaki közegekhez, hogy egyik helyi lap a vízvezetésekre vonatkozó közleményeiben foglaltak mennyiben felelnek meg a valószínűságnak.

Pazár István, az állami vízépítési osztály főmérnöke most beterjeszti feleletét a következőkben. Ezen jelentés imárá mindenkit meggyőzhet arról, hogy a vízvezeték létesítése esetén lesz jó és bőséges vizünk. A jelentés szövegéről szóra így hangzik:

„Nekünk is tudomásunk van azon támadásokról, amelyek egy helyi lap hasábjain a vízvezeték előmunkálatai és tervei ellen irányulnak, de azokat két oknál fogva nem tartjuk válasza érdemeseknek: az egyik az alacsony műszaki nivó, mely a cikkekben végigvonul; a másik azoknak stílusá. Oly fizikai előismereteknek a hiánya tetszik ki ezekből a támadásokból, melyeket már a középiskola alsóbb osztályaiban is tanítanak. Arra azonban — sajnos — megfelelték a cikkek, hogy — amint hallok — a jóhiszemű polgárság, sőt a város vezetők körei között is kéteytelek támasztottak az előmunkálatok és tervek megfelelő volta tekintetében s így, míg egyrészt távol áll tőlem, hogy hirlapi polémiát mondjak, vagy irjak, másrészt indokoltan tartom, ha a bizottság, mint a város bizalmának ez idő szerinti letéteményese az eddigi és ezután munkálatok tárgyában részletesebb felvilágosításokat óhaját. A fentemlített támadások természetesen a városi főmérnök ellen nem irányulhatnak, mert az előmunkálatokat és terveket a m. kir. Orsz. Vízépítési Igazgatóság Közegészségügyi mérnöki osztálya készítette, illetőleg vezette, azért mint ennek az osztálynak a megbízott képviselője, a kívánt felvilágosításokat a következőkben van szerencsém előadni:

Minden vízműnek műszaki szempontból is legfontosabb része a vízbeszerző telep, melytől megkívánjuk, hogy kifogástalan minőségű és elegendő mennyiségű vizet beáthathatlan ideig képes legyen a város számára szolgáltatni. A vízműnek többi részei: csőhálózat, gépészeti berendezés, raktározó medence stb. mind inkább programszerű munkák. A vízbeszerzés céljaira Debreczenben, — hol sem felszíni víz, sem természetes forrás nincs — csak az alsó talajvizek vehetők számításba. A talajvizek ugyanis két csoportba oszthatók; ugymint: 1. közvetlen a beszívárgásból táplálkozó s ilyennek ki is tett nem szigetelt

felső talajbeli vizek; 2. szigetelt rétegek alól nyert, természetesen szűrt, ugynevezett ártézi vizekre.

Előbbiek ki vannak téve a közvetlen beszívárgás folytán a szennyezés lehetőségének, vízszlopuk (talajvíz) nyomással nem bír, vízmennyiségük rendszerint a csapadék viszonyoktól függ, tehát sem minőség, sem mennyiség szempontjából nem megbízhatók.

Utóbbiak helyes megfúrás mellett szennyezésnek ki téve nem lehetnek, mert a talaj a felszíntől nagy tömegű és kiterjedésű vizet át nem eresztő agyagrétegekkel vannak elválasztva; a víz nyomása (emelkedő képessége) mindig nagyobb, mint a csőbe való beszívárgás nivója, sőt kedvező körülmények között a víz a telep fölé is fölszáll. Ez a közlekedő edények törvényén alapul, melyet némaileg ellensúlyoz a vezetők homok- és kavicsrétegek sűrűlő ellenállása. Az a víz tehát, amelyet mély fúrással, nagyobb vastagságú agyagrétegek alól nyertünk, az Alföldet körülvevő hegyek lejtőin szivárog a földbe, utat keres magának a vizet vezető, durvabb homok és kavicsrétegekben, azokat megtölti teljesen s azokon átszivárogva, szigetelő agyagrétegek közé kerül, ahonnan nyomását nyeri. Nem vizekről van tehát szó, hanem több száz kilométer hosszú és széles, vízzel telített hatalmas kavics- és homokrétegekről, melynek gyűjtőterülete az egész Nagy Magyar Alföld parthegységei.

Jöllehet ezek a vízetadó rétegek nem teljesen egyenletesek és vízszintesek, hanem beágyazódott lencseszerű agyagrétegekkel vannak megszakítva, azok roppant kiterjedése folytán kétséget nem szenved, hogy azok nem lokális jelenségek, hanem azok az egész város és környéke alatt elterülnek és mindenütt fellelhetők, csupán a terep magasságától függ, hogy a víz azokból a terepig kiemelkedik-e, vagy a terepszin alatt marad. Kiváló példa erre a Debreczen városban készült nagy mélységű fúrás az ev. ref. Nagytemplom előtt, melynél 180 méter körül szintén meg voltak a vízetadó rétegek, éppen úgy, mint a köntösgáti két fúrásnál, utóbbi terep színe mintegy 10 méterrel alacsonyabb s itt a víz a térszín felett kifolyik, míg az ev. ref. Nagytemplom előtt már a terep alatt marad.

Mint hogy továbbá minden ártézi kút nál csakis re'atív mennyiségéről — viszonyítva a kifolyás magasságára, vagy a lesváttatványzás mélységére — lehet szó: ugyanaz az ártézi kút nagyobb mélységben több vizet ad — az alsó vízvezető rétegeket ott kellett felkeresnünk, ahol a terepszin alacsony volta miatt ugyanazon munkával több eredmény

volt várható. Tehát Debreczen környékének oly legalacsonyabb pontjain, hol egyuttal a nagyobb mennyiségű víz beszerezésére okvetlenül szükséges, nagyobb terület is rendelkezésre állott. Ezért választottuk a balmazújvárosi ut szélét, mint legalkalmasabb helyet, mely még a városhoz közel fekszik.

Az előmunkálatok igazolják, hogy választásunk helyes volt.

Mindkét furás felszökő (terep fölé emelkedő) vizet ad; egy-egy furásból hosszabb ideig percenként 900 liter vizet is szivattyúztunk (15 másodperczliter) anélkül, hogy a másik furás megérezte volna s a két furást egyidejűleg, éjjel-nappali folytatólagosan vezetett üzemen megszivattyúzza annyi vizet vettünk a két kutból, amennyit a rendelkezésünkre állott gépberekezés kiemelni bírt. Negyedóránként mértem a víz mennyiségét indikátor diagrammokkal a sűrítő légszivattyú munkáját és pontos számításokat tettem a hatásokra. Ezek a számítások azt eredményezték, hogy az eredetileg tervbe vett sűrített levegővel való vízemelés, alacsony hatásokra miatt, mellőzök és tervünkben dugattyús szivattyúk alkalmazására térünk át.

Azonban ezzel egyidejűleg változtatnunk kellett a furások méretein is, annyiaval is inkább, mert gondoskodnunk kellett arról, hogy a furások erősebb igénybevétel esetén ne homokolódnak be; ez pedig csakis gondosan kikészített és körülkavicsolt szűrőcsövek alkalmazásával érhető el, ami viszont a nagy átmérőjű, az előírányozottnál költségesebb kutak készítését, illetve tervezését vonta magával.

Mind az a költség-többlet, ami a kutakra előírányoztatott, meg fog tehát térülni az évi üzemköltségekben.

Az előmunkálatok és próbaszivattyúzás tartama alatt többször meghívtuk a tanácsot, a város vezető köréit, polgárságát, melynek akkor alkalma lett volna fentiekről saját érzelkeivel meggyőződni; készséggel szolgáltam a helyszínen bárkinek felvilágosítással, de a város tanácsán s néhány gyakorlatozó, érdeklődő honvédtiszten kívül alig egy-két ur érdeklődött az ügy iránt.

Most — hat év múlva — vonják kétségbe adatainkat és kívánnak újabb kutatást egyesek, jöllehet annak idején az összes munkálatok a teljes nyilvánosság előtt végeztek.

Kétségtelenül meg volt állapítva 1. hogy a választott hely a városnak vízzel való ellátására legalkalmasabb s hogy onnan kifogástalan minőségű és ugyeszőlvan tetszés szerint növelhető mennyiségű víz beszerezhető; 2. hogy a víz kiemelésére dugattyús szivattyúk olcsóbb üzemmel alkalmazhatók, mint a sűrített levegővel működő rendszer. Ez volt az előmunkálatok célja s hogy azokat a többi kérdésre vonatkozólag ki nem terjesztettük, annak oka az volt, hogy ebben az esetben meg kellett volna építeni a végleges kutakat, a szivattyú telepet, amire abban az időben költségfedezet rendelkezésre nem állott.

A depressió, azaz a várható legnagyobb leszívás kísérleti- és tapasztalati adatokból viszonylagos számításal határozatatott meg.

Tekintettel azonban arra, hogy a tervezett, körülkavicsolt szűrőcsövek nemcsak a homokot tartják vissza, hanem erős kontraktiónális ellentállás is okoznak, a kísérleteket az első, végleges kutak furása alkalmával folytatni fogjuk s a szerzendő eredményekhez képest nem zárkózunk el a tervek módosításától, amint azt a város mérnöki hivatalával, — jó val az erre vonatkozó hírlapi támadások előtt — részletesen közöltünk.

Részemről minden esetre tervbe vettem a közvetlen szivattyúzási módszer megvalósítását: ez a kutak kisebb mértékű igénybevételével, de az üzemköltségek lényegesen, nagymértékű redukálásával járna; szó van erről a tervekben is, de — pedig ez már csakugyan igen fontos kérdés — erről a hírlapi támadások mélységesen hallgatnak.

Az a kérdés merült még fel, mily alapon állapítottuk meg a kutaknak egymástól való távolságát? Nem fogják-e egymást befolyásolni? A depressió folytán tudvalevően egy-egy kut körül a víz magasabbrendű görbefeületet ölt, mely ártezi kutatnál közelítőleg parabolikus görbefeület. Ha két kut parabolikus depressió felületre metszi egymást, akkor — és pedig a metszés arányában — azok egymást befolyásolják. Ha e felületek egymást nem érik, úgy a terület minos gazdaságosan kihasználva. Arra kellett tehát törekednünk, hogy ezek a leszívás következtében keletkező felületek egymást éppen érintsék — s azért vettük — számítás alapján — kerekben a két kut közt levő főtávolságot alapul. Ha mindazáltal a végleges kutak kisebb távolságot is megengednek, módunkban lesz ezeket nagyobb mértékben igénybe venni, ellenkező esetben az egy kutból kiemelendő mennyiséget csökkenteni.

Az egy kutból kiemelendő vízmennyiség tehát minden vízvezetékénél a kutak végleges elkészítéséig csupán közelítő, csekély határok között módosítható mennyiség, mert ez nemcsak a rétegek nyomásától, hanem a rétegek struktúrájától és a csótátmérőtől is függ. Durvább szemcséjű réteg, nagyobb átmérőjű huzósó több vizet adnak, ugyanazon mellékviszonyok esetén. Ismerjük a nyomást és a rétegek szerkezetét, tehát kisebb depressió mellett nagyobb mennyiségű víz kiemelése céljából növeljük az átmérőt. Ezért vettük a befejező csó átmérőjét 300^{mm}-re.

Ez a csórákat nem marad véglegesen a furásban, hanem a végleges beléscső leeresztése után felhuzandók, miközben a két csó közötti körgyűrű szelvényű hézag kavicsal lesz kitöltendő. A végleges beléscső a rétegtér szerinti mélységekben, ahol vizet adó réteg feltáratott, önozott vörösréz szitaszövettel burkolva, lyukakkal lesz ellátva. Körül kavicsal után az egyes kutakat erőltetett üzemmel megszivattyúzzuk, aminek következtében a víz eleven erővel magával ragadja a természetes homokréteg legfinomabb szemcséit és iszapját és ez a réteg a végleges beléscső kavicsgyűrűje körül durvább szerkezetű fajtázódik. Normális igénybevételnél most már ezek a kutak csak minimális mértékben homokolhatnak; példákra hivatkozhatom, hol az általunk így módon kikészített kutak fenekén több év üzem után sem találtunk lerakódást, ellenben a vizet mindig kristály tisztán adják.

A végleges beléscső anyagil tervünkben az önozott vörösrézre költségeltük, mint amely anyag a fémek között rozsdásodásnak legjobban ellenáll. Az utóbbi időkben azonban a réz és ón ára oly nagy mértékben emelkedett, hogy három alternatív megoldás kiirását láttuk szükségesnek, nehogy a város a legdrágább megoldással köve legyen. Kifogástalannak és egyekes szerint az önozott vörösréznel is tartósabbnak mondható a vörösfenyő beléscső; pontos és gondos munka esetén megfelel a horganyozott kovácsvas. Ezek közül a munkálatok kiadásá alkalmával tetszés szerint választhatni.

A kutak legfelés 15 méteres szakaszát 450^{mm}-es öntöttvas csövekkel terveztük. Ez a szakasz ugyanis első sorban a lesllyesztendő mélyszivattyú befogadására szolgál, tehát a szívókösár és talpszelep 23 méterig leereszthető

lesz. Ezt a szakaszt más csővel nem béleljük, az öntöttvas kellően ellenáll a rozsdásodásnak, — azonban alsó részén a 150%-os beléscső és a 450%-os cső közötti hézag erős portlandcement beton tömítő gyűrűt nyér s így — jóllehet a réteg vízáthatatlan agyag, tehát külön tömítést nem igényel — ki lesz zárva a felső talajviz beszívására.

Ennyit a kutak készítéséről, mellyel a fontiek szerint is párhuzamosan fog haladni azok szivattyúzása s az összes kutak elkészítése után a előírányzott 30 napos folytonos szivattyúzása.

A kutak költségeire vonatkozólag következő felvilágosítást adhatom:

Előírányozva van a kutakra 149,600 korona. Ezen előírányzat 5 évvel ezelőtt készült s azóta úgy a vas, mint a réz ára 40—100%-al emelkedett s emelkedtek a munkabérek is, ez az oka az ajánlatok áremelkedésének. A kutaknál mutatkozó több költséget reméljük a többi munkálatoknál megtakarítani s így reméljük, hogy a vízmű kiépítésére 1.300.000 korona elég lesz.

A viztoronyra nézve az a kérdés merült fel, hogy nem volna-e helyesebb a viztoronyt a szivattyúttelep mellé építeni, ahelyett, hogy a város ellenkező oldalára jutna, továbbá hogy a tervezett utóbbi elrendezés mellett a víz nem fog-e a vasmedenczébe nyáron felmelegedni és megromlani? A kérdést laikus teszi és az laikusra vall.

A viztoronyban elhelyezendő medence rendeltetése: a napokint változó mértékű vízfogyasztás kiegyenlítése, a csővezetékben uralkodó nyomás állandóvá és egyenletessé tétele, tűzvéssz és utca locsolás céljaira nagymennyiségű viznek állandó raktározása. Az utolsó célból térfogatát lehetőleg nagyra vesszük, a víz felírassítása szempontjából azonban éjjel-nappal gépüzem és tartalék gépcsoport esetén csak a napi fogyasztás $\frac{1}{2}$ -ére, jelen esetben 1000 köbméterre. Ha a viztoronyt a szivattyú-telep mellé emeljük, úgy a város tülök széléig a surlódási és egyéb ellenállások miatt nyomásból vízszalobban kifejezve 8—10 métert veszít, elvesztí továbbá terepmagassági különbségnek megfelelő, kereken 10 métert; ezeket pótlándó tehát e megoldás esetén 35 m. nyomás elérésére, ugyanazon vízmennyiség szállítást feltételezve, 35+20=55 méter magas torony volna építendő, vagy pedig a 35 méteres torony az előirt vízmennyiséget csak 35—20=15 méter nyomás mellett adná.

A tervezett megoldás esetén ellenben a főnyomó csövek egyuttal elosztó csövek is, és vízfogyasztások csak a felesleges vizet szállítják a medenczébe. A viztorony 35 m. magassággal bír a terep és surlódó veszteséget pedig a gépberendezés győzi le aránylag igen csekély erőttöbblettel, tehát 35 méteres nyomás nem maximális, hanem minimális s ennél a nyomócsővezeték minden pontján nagyobb lesz. Előnyei tehát: kisebb magasságu viztorony, kisebb átmérőjű nyomócsövek — ugyanazon nyomásu vízszállításnál csekély munkátöbblettel.

A víz sem a csővezetékben, sem a viztoronyban nem hevülhet fel számottevő mértékig, lefeljebb egy-két fokkal. A csővezeték 150 m. minimális mélységű földfedéssel lesz fedtetve, a víz áramló sebessége tekintélyes, a medenczét pedig szigetelő anyag, fa, levegő és téglaburkolat fogja fedeni a felmelegedés ellen. A víz egyébiránt nem is stagnálhat hosszabb ideig a medenczébe, hanem állása napszakokunkat hol emelkedik, hol süllyed. Vegyük a konkrét üzemet. Feltesszük, hogy az üzem reggeltől követjük s a medenczébe egy bizonyos mennyiségű vizet találunk. A szivattyú-telep állandóan és egyenletesen 60 másodpercziert szállít. A délelőtti órákban utöntözésre és háztartási

célokra folyton emelkedik a vízvétel s lényegesen tüllepi a 60 másodpercziert s ekkor 60 liter a szivattyútelep, a többi a viztorony adja, amiből következik, hogy a viztorony medenczéjében a víz folyton kevesebbedik. Majd ismét csökken a vízvétel s a 60 másodpercziert nagy része ismét a medenczébe jut. Este felút, udvar-, kertlocsolásra, fürdésre és más célokra ismét abnormis nagy a vízfogyasztás: a medence részben kiürül mindaddig, míg a fogyasztás a pótlás alá nem süllyed.

Tíz esetén a tartalék gépcsoport is üzembe hozható s a tartalék kutak is bekapcsolandók.

Végre megjegyzem, hogy amennyiben a vízmű tárgyában bármely irányban kétely, vagy félreértés merülne fel, ez iránti felhívásra bármikor készséggel adok a tek. Bizottságnak kimerítő felvilágosítást.

Közigazgatásunk hiányai.

A kormányzat a törvényhatóságok és községek önkormányzati jogának biztosítására vonatkozó programja újra aktualizált tette a törvényhatósági és községi közigazgatás reformját. A közigazgatás hiányai miatt különben is oly sok oldalról hangzott már el panasz, hogy a reformot tovább elodázní nem is lehet.

Megköveteli ezt az állam és az állampolgárok érdeke is, mely egy pontosan működő közigazgatási szervezetet, valamint gyors és olcsó közigazgatást feltételez. Ahol a közigazgatás az állam sajátos viszonyaihoz és a gyakorlati élet követelményeinek nem alkalmazkodik, ott minduntalan hibák merülnek fel.

A vármegyei közigazgatásnak is a képezi egyik hibáját, hogy bár egészen más célokat szolgál ma már, mint amelyek megvalósítására egykor szervezetett, keretei ellen dacára nem alakították át.

Az egykori várszerkezet, melyből a mai vármegyei élet kifejlődött, kezdetben tulnyomóan csakis hadi célokat szolgált s csupán a XV-ik század után alakult át mind határozottabb közigazgatási szervvé. Kezdetben tehát a népesség és a községi alakulás is leginkább csak azokban a várkerületekben terjedt el, melyek legnagyobb védelmet nyújtottak. A később életbe lépő közigazgatási szervezet csak az egykori várkerület határai közé illeszkedett. Emiatt a vármegyei közigazgatást sok helyen igen nagy területre ki kellett terjeszteni s a várkerületnek a helyesebb közigazgatás céljából megfelelő kisebb kerületekre, járássokra való felosztását csak ott lehetett megvalósítani, ahol azt a vármegyei lakosság vagyonai helyzete megengedte.

Az ebből származott hibáknak szembeötölő példáit mutatja a mai közigazgatási beosztás.

Az ország 63 vármegyéje közül 13 van olyan, melyben a községek száma a háromszázat felülhaladja, míg 17 vármegyében a községek száma száznál is kevesebb. Pl. Vas vármegyében 619 a községek száma. Csongrád vármegyének pedig csak 17 községe van.

A vármegyéik 423 járása vannak felosztva, melynek hatóságai 1964 nagyközség és 2569 körbe csoportosított 10,571 kisközség összesen 12,535 község területén végzik a közigazgatást. E felosztás, illetőleg csoportosítás szerint egy-egy járásra 29—30 község s egy-egy körre 4—5 község jutna. Ez aránytól azonban a járárok és körök nagyon is eltérnek. Mert míg 177 járásban a községek száma 31-et is felülhaladja, addig 231 járásban a községek száma 30-nál kevesebb s míg 537 körben a községek száma 5-öt felülhaladja, addig 1176 körben a községek száma

4-nél is kevesebb. Pl. Békés vármegye csalai és gyomai járásában csupán 2—2 nagyközség van. Ezzel ellentétben Fejér vármegye székesfehérvári járása 24 nagyközségre és 5 kisközségre, Vas vármegye muraszombati járása pedig 114 kisközségre terjed ki. Vannak körök, melyekben csupán 2—2 kisközség van, míg több körben a községek száma a 10-et is felülhaladja. Ilyen Turóc vármegyében a tóprónai kör, mely 15 községre terjed ki.

A járásek beosztása még egy és ugyanazon vármegye területén is aránytalan. Így pl. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 14 járásba beosztott 205 kis- és nagyközségből egy-egy járásra 14—15 község jutna. Ehelyett 7 járásban 14-nél kevesebb község van (a kun-szt-miklósiiban csak 6 nagyközség), míg 6 járásban a községek száma a 15-öt jóval felülhaladja (a gödöllői járásban 24 nagy- és 2 kisközség van). Vas vármegye 10 járásba beosztott 619 kis- és nagyközségből egy-egy járásba 61—61. község jutna. Ehelyett 7 járásban 61-nél kevesebb község van (a kisczeiben 12 nagyközség és 39 kisközség), míg 3 járásban a községek száma a 61-et is jóval felülhaladja (a muraszombati járásban 114 kisközség van).

Ugyanígy eltérés mutatkozik az egyes vármegyék területén belül fekvő körök között is. De még nagyobb az aránytalanság akkor, ha Vas vármegye muraszombati járását, mely községeinek számát tekintve, az egész országban a legnagyobb, más vármegyékkel hasonlítjuk össze. Mert 18 olyan vármegye van, melyek kis- és nagyközségeinek a száma 16 és 111 közt váltakozik, tehát kevesebb, mint a muraszombati járásé. S e vármegyék között is 5 van olyan, melyek lakosainak száma csupán kétszeresen mulja felül a muraszombati járás lakosságát, sőt a 2 járásal bíró Turóc vármegyének alig egy-két ezerral több a lakossága.

Vannak járásek és községek, melyek tevékenységük és közlekedési viszonyaiknál fogva is sokkal közvetlenebb összeköttetésben vannak más vármegyék, más járásek székhelyével, mint a saját vármegyei, illetőleg járási székhelyükkel.

Hogy ily aránytalanság és ily helytelen beosztás mellett a nagyobb vármegyék, járásek és körök közigazgatása a kisebb vármegyék, járásek és körök közigazgatásával lépést nem tarthat, sőt, ha csak a tisztviselők túlfeszített munkásságát ki nem fejtene, hibákat is mutat fel, az csak természetes.

A közigazgatásra vonatkozó reform-munkálatokban tehát legelső sorban is az eddigi aránytalanság megszüntetésére kell törekedni.

Az még nem baj, ha valamely terület (járás, kör) kisebb annál, mint amely az arálynak megfelel. Habár az sem helyes, hogy némely kis területen épen akkora hivatali apparátus működik, mint a nagyobbban, holott az ily kis terület közigazgatását a szomszédos terület hivatali személyzete is minden fennakadás nélkül elvégezhetné.

Baj csak az, ha a terület túlhaladja az arány szerinti mértéket. Mentül nagyobb valamely vármegye, járás, vagy kör és mentül több abban a lakosság és a községek száma, annál nehezebben lehet azt adminisztrálni s annál több a közigazgatási teendő. Az ilyen területeken az ellenőrzésre váró teendők nagy halmazánál és annál az elvnl fogva, hogy a közigazgatásban mindig csak egy vezethet, s hogy mindenért az alispán, a főszolgabíró és a jegyző felelős, rendszerint rossz és lassu a közigazgatás, a vármegye, a járás és a kör székhelyének a távolabb fekvő helyekről való felkeresése sok idő- és munkavesztéssel jár s míg a tisztikar naphosszat ott gőnydél íróasztala mellett s lan-

kadatlanul küzd az ügyhátalékok feldolgozásán, addig minden intézkedés csupán papíron marad s papíron hajtatik végre és épen a legfontosabb állami érdekek, mint a közegezségügy, állategészségügy stb. szenvednek csorbát.

Ezen a hibákon csak egyes járásoknak, köröknek és községeknek más vármegyékhez, más járáshozhoz, vagy más körhöz való csatolása, új körök és új járásek létesítése, sőt egyes kisebb vármegyéknek más vármegyékkel való egyesítése segíthet.

A járásek és körök arányosítását ugy kell végrehajtani, hogy egy körbe 4—5-nél több kis község és egy járásba 29—30-nál több község ne jusson, s hogy a közigazgatási hatóságok székhelye a bírói, pénzügyi, posta- és távírdahivatalok székhelyével megegyezzen. Az ily beosztás mellett Csongrád, Esztergom, Fogaras, Hajdu, Moson, Turóc és Ugocsa vármegyék fentartása és külön központi igazgatása fölöslegessé válna.

Az új beosztás és arányosításal egyidejűleg meg kell állapítani a hivatali létszámot. S a személyzetet az általános létszámon felül csak azokban a vármegyékben, járásekben és körökben kell szaporítani, melyekben a népesség nagyobb száma, vagy a terület nagysága a tisztviselők fokozottabb tevékenységét valóban szükségessé teszi.

Amiként minden reformnál, ugy itt is szóba jön a pénzkérdés. Késéget sem szenvedhet azonban, hogy e reformmal járó költségeket az államnak kell viselnie. Nemcsak azért, mert e költségekre a vármegyéknek és a községeknek egyáltalán nincs fedezete, hanem azon fontos állami érdekeknél fogva is, melyek a jelenlegi szerveztlenség miatt minduntalan fennakadást szenvednek.

Különbben is a tervbe vett új választási eljárás a képviselő-választó kerületek új beosztását és kikerekítését is szükségessé teszi. Ezekkel a munkálatokkal kapcsolatban a járásek és körök új beosztását is el lehet végezni, s a községenkénti választás is könnyebben megvalósítható lesz, ha a járási hatóságokat és a körjegyzőségeket szaporítjuk.

Dr. Bárdossy Jenő.

Az 1857-iki császárlátogatás költségei.

I. Ferencz Józsefusztria császári — akkor még Magyarországon koronázatlan fejedelem — 1857-ben meglátogatta Debreczen városát. A látogatásról az 1857 március 9-ikén tartott közegegtanácsülés intézkedett. Erdekes, hogy a közegegtanács ülésen jelen voltak közül csak egyetlen egy él: Némethyújfalvi Simonffy Imre kir. tanácsos, nyugalmazott polgármester, aki akkor előadó jegyző volt.

Csorba János polgármester ékes szavakban fejtette ki az ülésen a fejedelem pári érkezése felett való örömet, mire a közegegtanács a következő határozatot hozta: „A közegegtanács a város méltóságához, az ünnepély magasztosságához és az öröm nagyságához képest, hogy a fejedelem párt nemcsak a városban, de saját házában is szemlélendheti, tekintettel a látogatási terveknek nagyszerűségére és izléssel több kidolgozására, valamint a czélba vett ünnepélynek történt részleteire, egyhangulag 50 ezer pengő forintot szavazott meg és amennyiben ez, mint előre melátott költség, másképpen közrendtanács hátramaradása nélkül nem fedezhetné, figyelemmel a Nagyméltóságu Cs. Kir. Helytartósági Osztály Elnökségének leirására, melyben a kiroadalmi kölcsönnek, — melyek névre szólnak, elzárlogosítását megengedte, de azt eddig a város nélkülöz-

hette, ezuttal a 200,000 pengő forint Debreczen város részére szóló birodalmi kölcsön kötelezvényeket zálogba tétetni rendeli, ebből 50,000 pengő forintot a célra utalványoz, a többitől pedig — amennyiben a folyó jövedelmek több okoknál fogva megakadtak és nagy számmal bírói tárgyalás alá kerültek, április hónapban pedig a megvett pusztákért a rátafizetés a kincstárnak a még hátra levő részben okvetlen megadandó, odaforrítassék.

A községtagok továbbá elhatározták, hogy a Felséges Asszonyrak, a Hon anyjának honi terményei vagy nemzeti jelvényei egy dispeldányával kedveskedik, a nagy látogatás emlékére tankérmagtartást létesít, 24 személyből álló uri lovas bandériumot alakít, azonkívül legalább 400 közpolgár legnagyobb hatályt gyakorlandó banderialis öltözetben vonuland ki.

Ezután 14 bizottságot alakított.

1. *Banderialis bizottság:* Kaffka Károly, Ríkl József, Merese Antal. ifj. Simon György, Megyeri Gábor, Hajdu Mihály, Hécei Szabó Antal, Komlóssy Lajos, Mészáros Elek és hat utczakapitány.

2. *Lófutalási bizottság:* Kalmánczhelyi Gábor, Sipeki Balázs, Jeney József, Kiss Lajos, Kiss Sándor, Ríkl Antal, Mihinsky Károly, Mészáros János (szígyártó) és a mezőbirtokok.

3. *Állatmulatási bizottság:* Jeney József, Kémeri Mikó László, Szikszay József, Erdei Mihály, Balla István, Páncsél István, Csabók József, Somogyi Károly, Némethy János, Király József, Kovács János, Südy György, Tizedesek: Jámbor Ferencz, Polgári András, Molnár Mihály, Tóth András, Harsányi János, Sarkadi Mihály, Csizsár Ferencz.

2. *Kivilágítás és dekorációs bizottság:* Planschmied Károly, Varga mérnök, Komlóssy Imre, Beregszászi Pál, Gál építész, Tóth István asztalos, Bruckner Erneszt, Vecsei Imre, Gauner Pál, Szepessy és Gál, Farkas Ferencz, Bignio János városi mérnök, Somogyi Károly, Radeckzy József, Treleczyki Ferencz, Dávidházi Imre, Tóth Endre, Kardos István asztalos, Dolrai István asztalos, Horog Lajos, Lintai József rézműves, Renó József, Telegdi Lajos, Papp Sándor, Máté János, Konecz Lajos, Stenczinger Károly, Varga Károly festész, Beke Károly, Bodó Sámuel, Szentgyörgyi Elek, Csanak József, Berghoffer István, Daviti Antal, Széll János, Alibán Mihály.

5. *Udvari asztal szükségletének beszerzéseire alakult bizottság:* Dohányossy József, Kotlosnyik Simon, Horváth József, Fanay Ferencz, Kainváth Ignác, Khollda János, Tamassy Károly.

6. *Városházát rendező bizottság:* Kovács Lajos, Simon György, Tikos József, Király István, Faulvetter József, Budaházi József, Simonffy Sámuel, Bodó Sámuel, Fries Miklós, Billó Mórícz kapitós.

7. *Muzsika és fáklyászene bizottság:* Szöllőssy János, Komlóssy Lajos, Nagy Károly, Buzás Pál, Veress László, Virbák Károly, Kéler Béla.

8. *Néptünnepély bizottság:* Szöllőssy János, Bujdosó Sándor, Bácsi László, Dávid János, Szabó József, Csonka Dániel, Borusz Mihály, Sillrye Sándor, Györfy Sándor, Kun Károly, Kertész György, Szécsi Sámuel, Sesztina Lajos, Makó István.

9. *Bankett bizottság:* Böszörményi Károly, Kis Orbán János, Hegedűs Károly, Farkas Ferencz, Nagy József, Kardos László, Bészler Károly, Tóth Sámuel, Perecz József.

10. *Dál bizottság:* Simonffy Sámuel, Simonffy Imre, Komlóssy Imre, Liptay Pál, Redl György, Ditrich Antal

professor, Steinfeld Ignác, Gelenczei Pál, Áron Manó, Moll Gusztáv.

11. *Kert bizottság:* Vas Pál, Török Pál, Nagy József, Csáki Gergely.

12. *Utak, utcák és allék bizottsága:* Kádár Ferencz, Márton Károly, Ujfalussy Sámuel, az erdőszők, Veszprémi László, Kágyi Pál és a leánytanítók.

13. *Szállásoló és zugok bizottsága:* Szőnyi Lajos, Csapó Lajos, Molnár Ágoston, Barcsay István, Tar Károly, Svetits Mátyás, Szentgyörgyi Elek, Telegdi Lajos, Győnei Károly, Haas Károly.

14. *Tüzoltó Bereitschaft:* Buzás Pál, Komádi Sándor, Szombathy István, Simon István, Horváth György ácsmeister és kéményseprők.

A közgyűlés kimondta, hogy az összes szakosztályok vezére a polgármester legyen. A fejedelmi pár 1857 május 28-ikán délelőtt 11 órakor meg is érkeztek Debreczenbe, de itt csak rövid óráig időzött, amennyiben elsőszülöttjük sulyosan megbetegedett.

A fogadtatásról és a felségek debreczeni időzéséről az akkori polgármester ily jelentést tett:

„A lakosság hatást nem ismerő örömet csakis a felségek gyors távozása zavarta meg. A város ezen feledhetetlen alkalommal mind azt, amit a szeretett Fejedelem méltósága kívánt, mit a város becsülete s a nemzeti közérzet igényelt, tehetségűkhöz képpent megette s ennek folytán örömmel tudatja, hogy cs. kir. apostoli Ő Felsége mindazok felett, melyeket látott, tapasztalt személyéhez, melyeket pedig nem szemléltetett Albrecht főherczeg által legmagasabb megelégedését nyilvánítni, egyzersmind a loyális magatartást, felséges személyekénti hű ragaszkodásnak venni méltóztatott”. Ugyanekkor bejelentette, hogy a város a látogatást egy alkalmi feleratu emléktáblával megörökíti.

Az emléktáblát Gerenday Antal készítette és a községtanács ünnepi ülés keretében leplezte azt le, mely alkalommal Csurka János polgármester a következő beszédet mondta:

„Művelt és meleg keblek sajátja az, hogy a körünkben és körülünk történt eseményeket, legyenek azok gyászosak vagy kedvesek, családunk, hozzánk tartozóink számára, még inkább az utókorára, megőrizni s őriztetni szeretjük.

A szobrászat az különösen, mely a művészek körében és czéllal foglalkozik, a véso legkisebb közlőnye az emlékeztetnek.

Ily nézetek vezérlek ezen sz. kir. Debreczen városának köztanácsát, amidőn az, a nagy nevezetességű napot e nagy család, e város népének számára emlékeztetéssé akar tenni s elhatározza tétetni, az által kívánván a históriának állandó anyagot nyújtani azon szerencsés és ritka eseményre nézve, hogy a várost, e helyet Ő cs. kir. Apostoli Felsége I. Ferencz József Császárnk és Királyunk, így Császári Hitves Erzsébet császárnénk és királynénk legmagasabb látogatásunkkal boldogították.

Ezen eseményt mint örömdetést kívánta e sz. kir. városi köztanács magának az élő nemzedék gyarló emlékeztetének is s még inkább a jövő nemzedék számára biztostani e vésoát választva, az emlékezet gyámolítása engem bizott meg ebbeli közmegállapodásának végrehajtásával.

Ime, itt van felállítva e mű! Ugy hiszem hiszen is, méltó is e mű arra, amit ezzel kifejezni és örökíteni akarunk, ugy hiszem azon fiui indulat és jobbgyí ragaszkodás, melyet e köztanács örökíteni, állandósítani törekedett s akart, a véso által nem helytelenül s e város, ha illőleg van

kifejezve, mely is akaratunkat s sui indulatunkat utóda-
inknak hosszú évek során át épségben s hiven nyújtja át.

Ha a községtanács eszméjét létesítetten s így akara-
tukat elérhetem, kötelességem teljesülnének teherében
találom megnyugvásomat, ha a mű tetszést is arat, a ma-
gyar művészet az érdem.

Legyenek e betűk, melyeket olvasunk s melyek most
oly fényesek, keblünkben is minden időben és nemzedékről-
nemzedékre fénylő, legyen törhetlen sajátunk a Trón és
Király és jeleül ennek tegyünk vallást erről most is nyil-
ván: éltesse a mindenható Isten Ferencz József császáru-
kat, királyunkat, éltesse Császári hitvesét, Erzsébetet, csá-
száránkat, királynénkat.

Az emléktábla a városház nagytermében, felette a
a császár ifjúkori képével meg volt egész 1906 ig, mely
évben a közgyűlés ezen táblát a képpel együtt levétetni
rendelte, helyéke Ő Felségének a magyar királynak élet-
nagyságu képét függesztette.

(Folyt. köv.)

A városok új jövedelme.

Említettük már, hogy a polgármesterek kongresszusát,
mely az idén a kassai közigazgatási balesetek miatt már
majdnem elmaradt, — Pozsonyban mégis csak meg fogják
tartani. Erre az értekezletre Köszeghy József nagy-
váradai városi főmérnök igen érdekes javaslatot terjeszt,
melynek szövegéből a következő bő kivonatot közöljük:

Az újkor igényei a városi utcahálózatban sok újítást,
változtatást, valóságos technikai reformációt követelnek.
A megnövekedett forgalom czélyszerű lebonyolítása, új köz-
épületek elhelyezése egészségügyi, közoktatási és szépi-
szeti intézmények létesítése mindmegannyi újabb és újabb
feladatok elé állítja a városok vezetését. A régi szűk
és szabálytalan utcákon épült háztömbök helyett a közön-
ség egészséges, széles és közlekedésre alkalmas utakat és
tereket követel és a lakosság szaporodása az utcaszoroktól
távol fekvő üres telkek beépítését teszi szükségessé.

Az ily városfejlesztési intézkedéseket különösen nehéz
azokban a városokban végrehajtani, melyeknek háztar-
tásában a bevételeket meghaladó kiadásokat közzölkövel
(pótadóval) kell kiegyenlíteni. Ennek emelésétől a közönség
nagyon idegenkedik és ugyanahogy, csak akkor engedélyezi,
ha oly követelmények létesítésének költségeiről van szó,
melynek előnyét az összlakosság élvezi, például vízvezeték,
csatornázás, iskolák, kórházak, közbiztonsági intézmények.
Ennek ellenében teljes erejével szabadkozik oly beruházások-
nak közpénzen leendő megvalósítása ellen, melyeknek előnyét
közvetlenül csak bizonyos és különösen, ha éppen a vagyo-
nosabb társadalmi osztályok, vagy csak egyes városrészek,
esetleg csak egyes utcák élveznek. Még nagyobb az ellen-
zés, ha ily rendelkezéssel az illető városrészt fejlesztése,
a távolabb fekvő utcák, vagy háztömbök értékét csökkent-
hetné.

Ily esetben a közönség gyakran a közpénznek még
kicsiny mértékben leendő felhasználását is ellenzi és köve-
teli, hogy e munkálatoknak költségeit azok a tulajdonosok
viseljék, kiknek ingatlanai a munkálat végrehajtása folytán
értékükben emelkednek. E követelmény megvalósításával
elérkezünk az intézményhez, melyet az angol műnyelven
Improviint Charge-nak, mindennapiasan pedig Betterment-
nek nevez és melynek lényege az, hogy ha valamely utca-
nyitás, tér, vagy utcabővítés, akár önmagában, akár ka-
pcsolatosan valamely közzintézménnyel a városi pénztár ter-

hére létesül és a közpénznek ily felhasználása következté-
ben a szomszédos telkek, vagy házak értéke lényegesen és
állandóan emelkedik: a város közönsége e telkek és házak
tulajdonosaitól követelheti, hogy az adófizetők pénzén
szerzett értéknövekedés, illetve nyereségük egy részét a
városi pénztárnak és ekként a fizetőket is beleértve, a
város adóterhéért viselő egész lakosságnak megtérítsék.

Imertit ezután az angol rendszer fejlődését s ráter
a magyar jogszabályok között előforduló hasonló intéz-
kedésekre.

A Betterment intézménye — mondja a javaslat —
hazai jogrendszerünkben sem egészen ismeretlen, sőt
nyomat országos törvényben is megtaláljuk, amennyiben a
vizjogról szóló 1885. XXIII. t.-cz. 43. §-a így intézkedik:

„Ha vízrendezési és lecsapolási munkálatok által
idegen földbirtok értéke növekedik: a munkálatok léte-
sítője jogosítva van az illető terület birtokosától a mun-
kálatok költségeinek haszonaránylagos viselését követelni”.

A Betterment alap gondolata bár merev formában meg-
található városaink közevesi szabályrendeletében is, mid-
n a közpénzen létesített új gyalogjáró, vagy utburkolatok
mellett fekvő házak tulajdonosait a burkolatok előállítására
fordított közkiadások bizonyos hányadának megtérítésére
kötelezi.

Azt hiszem, nincs hazánkban egyetlen egy város ve-
zetőse sem, mely ne érezze annak a helyzetnek súlyos-
ságát, hogy sok város fejlesztési ügyét a szükséges pénzalap
hiánya miatt végrehajtani nem lehet. Ugy vagyunk ezzel
mindannyian, hogy sok városrendezési dolog már csak
akkor kerül kivitelre, amikor a képviselőtestület a szük-
séglet nyomása elől egyáltalán kitérni nem tud. Ez pedig
szereletlén káros állapott, mert az ingatlanok értéke egyre
emelkedik és úgy ez a körülmény, mint az időközben lé-
tesülő új magánépítkezések a szabályozások kivételét foly-
vást drágábbá teszik. Meg kell tehát ragadnunk minden
alkalmat és módot, mely a városi pénztáraknak a szabá-
lyozások keresztülvitelére és közművek létesítésére alapot
teremt. Egy ily alap kétségtelenül a Betterment intézménye
is, melynek helyes és idővós voltát tagadni nem lehet. Magam
is neveztes példákat tudnék említeni arról, hogy váro-
sunkban közpénzen végrehajtott utca- és térburkolozás,
valamint létesített közzintézmény a szomszédos házak jöve-
delmét mily óriási mértékben szöktette fel anélkül, hogy
ezeknek tulajdonosai a városi pénztár rendkívül nagy ki-
adásaihoz egy fillérrel is hozzájárultak volna.

Tagadhatalan, hogy a helyes megoldás egy, az egész
országra szóló és mindnyájunktól olyannyira sürgetett
városi törvény lenne, mert ez a Betterment intézményét
alaposan és egyöntetűen rendezné. De a törvény létesítésé-
nek hiánya nem ok arra, hogy a Betterment-et az egyes
városok az 1896. évi XXII. t.-cz. értelmében alkotandó
szabályrendeletekben már most ne beleítsák meg és nem
tételvezhető fel, hogy ami a brünni példa szerint Ausztriában
lehetséges volt, nálunk megvalósítható ne legyen.

Tisztelettel javaslom tehát, hogy a Betterment meg-
honosítása érdekében méltóztatassék a nagyméltóságu belügyi
m. kir. miniszter unál javaslattal élni, hogy az illetékes
miniszteriumok képviselőinek és a városok vezetőinek be-
vonásával tartandó értekezlet döntsön azokról az irányok-
ról, melynek szemmel tartása esetén a miniszterium az al-
kotandó szabályrendeleteket jóvá fogja hagyni.

A javaslatot nyomtatásban az összes városi törvény-
hatóságoknak megküldték, így Debreczen városának is.

Miniszteri rendelet.

57,121. szám.

M. kir. vallás és közokt. ministertől.

Valamennyi megye és törvényhatósági város közönségének.

Az izr. orsz. irodához és az orth. izr. központi irodához f. évi július hó 13-án 57,121. sz. a. intézett rendeletem másolatát oly felhívással küldöm meg a közönségnek tudomás és megfelelő eljárás végett, hogy az izr. anyahitközségeknek jóváhagyás végett hozzon a közönség útján bemutatótató alapszabályai feltérjesztése alkalmával a fentebbi rendelkezésekre figyelemmel legyen és az izr. fiókhitközségek és imaházi egyesületeknek jóváhagyást nem igénylő alapszabályai csak abban az esetben helyezze el levéltárban megőrzés végett, ha az alapszabályok rendelkezései a kir. tanfelügyelőség véleménye szerint nem ütköznek az iskola ügyek rendezésére vonatkozó fentebb részletezett törvényes rendelkezésekbe.

Az elsőfokú közig. hatóságokat utasítsa, hogy a területükön létező izr. fiók hitközségeknek és imaházi egyesületeknek esetleg őrizetükben levő alapszabályait a törvényhatóság levéltárában leendő elhelyezés végett a közönséghez terjesszék fel.

Budapest, 1906 július hó 13-án

Apponyi.

A rendelet így szól:

57,121. szám.

M. kir. vallás és közokt. ministertől.

Az izr. országos irodának és a magyarországi autonóm orth. izr. hűfelekezet irodájának.

Ismételten tapasztaltam, hogy az izr. anyahitközségeknek jóváhagyás végett hozzam benyújtott alapszabályait, valamint az izr. fiókhitközségeknek és imaházi egyesületeknek fennálló gyakorlat értelmében a törvényhatósághoz benyújtott alapszabályait a tanügyi vonatkozású részeikben nélkülözik a törvényekben, rendeletekben vagy egyéb jogszabályokban megszabott kimerítő intézkedéseket, vagy az alapszabályoknak vonatkozó rendelkezései sok esetben a törvényekkel, rendeletekkel és a törvényes gyakorlattal nincsenek összhangzásban.

Módot akarván tehát nyújtani arra, hogy az izr. anyahitközségek esetleg hiányos, illetve a törvényes rendelkezésekkel ellenkező szövegezésű alapszabályainak ismételt helyesbítése által az alapszabályoknak általam leendő jóváhagyása késedelmet ne szenvedjen, valamint, hogy megakadályozandó az, hogy a jóváhagyást nem igénylő izr. fiókhitközségi és imaházi egyesületi-alapszabályok ugyancsak ilyen rendelkezéseket ne tartalmazzanak, elrendelem, hogy a szóban forgó alapszabályokban, ha azok az iskoláügyről rendelkeznek, az izr. anyahitközség, fiókhitközség és imaházi egyesület saját jól felfogott érdekében az alábbiakkal azonos rendelkezésű intézkedések vétesenek fel:

Az iskolaszék teendői általában:

a) Az iskolaszék felügyel az iskola belső ügyeire, jelesül a rendtartás, a tanítás módszere és iránya, a tanulók testi és szellemi épségben maradása és a fegyelem fenntartása tekintetéből; felügyel továbbá a hitoktatásra, úgy a hitközségi iskolában, valamint az izr. tanulók által látogatott nép-, polgári- és középiskolákban.

b) Megállapítja a hitközségi tanítók létszámát és javaslatot tesz új állások szervezése, esetleg beszüntetése, valamint a tanítók javadalmazása iránt.

c) Választja a tanítót. d) Meghatározza minden egyes tanítóra néve azon osztályt, melyet a jövő tanévben vezetni fog.

e) A hitközségi tanulók beiratásánál az iskolaszék is képviselve van egy tagja által.

f) Megállapítja, a tanítótestület meghallgatása után, a használandó tan- és kézikönyveket és beszerezeti a szükséges taneszközöket.

g) Megrendeli, a tanítótestület meghallgatása után, az ifjúsági és tanítókönyvtár gyarapítására való könyveket.

h) Tárgyalja és végleg megállapítja, a tanítótestület előterjesztése alapján, a tantervet és órarendet és ellenőrzi annak pontos végrehajtását.

i) Intézkedik a tíz havi szorgalmi idő kezdete és befejezése, valamint az évközbén tartandó szünnapok iránt.

j) Alkalmazza az iskolamulasztók irányában a törvényes rendelkezést.

k) Jelen van a tanfelügyelő iskolalátogatásánál és felmutatja a bevett könyveket és órarendet.

l) Gondoskodik, hogy az iskolát hetenként egy-egy tagja meglátogassa.

m) A tanulók szülei, vagy gondviselői és a tanítók közt fennforgó panaszokban elsőfokul jár el.

n) Fegyelmet gyakorol a tanítók személye fölött és azokat mulasztásai, hanyagságai, vagy kihágásaira szóval, vagy írásban figyelmezteti. Ha ezzel czélit nem érne, jelentést tesz a közig. bizottsághoz.

o) Meghatározza a tanév végén tartandó záróvizsga idejét, a vizsgát kirendelt tagjai által vezeti, meghatározza a jutalomdíjak minőségét és mennyiségét és a tanítótestület részéről jutalmazásra ajánlott tanulóknak a jutalom tárgyakat kiadja.

p) Kiadja évi jelentését a tanintézet összes viszonyairól.

q) Szükség esetén intézkedik a tanítók helyettesítése iránt, az egy hónapnál hosszabb időre terjedő helyettesítést azonban az előjárásúgnak bejelenti.

r) Javaslatot tesz a tandíj megállapítása iránt a közgyűlésnek.

l) Megállapítja a tandíjmentességet.

u) Az iskolaszéknek határozatait ellen a közgyűléshez lehet felelbezní, kivéven a tanítóválasztási és fegyelmi ügyeket, melyeknél a közig. bizottság a felelbtviteli fórum.

Az iskolaszék szervezete.

Az iskolaszék hét tagból áll, kiket a hitközségi közgyűlés választ.

A főrabbi, a hitközségi elnök és az igazgató-tanító hivatalból tagjai.

Az iskolaszék saját kebeléből választ titkos szavazás útján elnököt, alelnököt és jegyzőt.

Mindezekről az irodát oly felhívással értesitem, gondoskodik, hogy az izr. anyahitközségeknek, fiókhitközségeknek és imaházi egyesületeknek jövőben alkotandó alapszabályai ezzel ellenkező rendelkezéseket ne tartalmazzanak.

Az izr. fiókhitközségek és imaházi egyesületek alapszabályainak egy-egy példányát a törvényhatósági levéltárban fog őriztetni.

Budapest, 1906 július hó 13-án.

Apponyi.

Hírek.

— **Kinevezés.** Ábrányi Kornél, a miniszterelnökségi sajtóiroda főnökét a király miniszteri tanácsossá nevezte ki.

— **A főjegyző szabadságán.** *Vecsey Imre* főjegyző, lapunk főszerkesztője négy heti szabadságát megkezdte és Abbáziába utazott.

— **A nagykirályi törvényszék.** Nagykirályi városa mozgalmat indított, hogy a városban törvényszéket állítsanak fel. Az új törvényszéket részben a szatmári, részben pedig a nagyváradi és zilahi törvényszék területéből kellene kihasítani. A szatmáriak azonban mozgalmat indítottak a terv megvalósítása ellen.

— **Az ellenőrző szemle elmarad.** A honvédelmi miniszter sürgős intézkedés végett körrendeletben értesítette az összes törvényhatóságokat, hogy az idén a közös hadsereg és honvédség tartalékos legénységének ellenőrző szemléit, valamint a népfölkelés időszaki jelenkezéseit nem kell megtartani. A tartalékos tisztek ellenőrzési szemléit azonban az idén is megtartják.

— **Az adókövető bizottság tagjai.** Elnök: Megyery Pál ügyvéd, elnökhelyettes: Szűcs Géza dr., előadó: Nagy József pénzügyi titkár, jegyző: Bugyi Gyula. Rendes tagok: Kovács Mihály fűszerkereskedő, Szilágyi Bálint ügyvéd, póttagok: Tóth István építész, Donogán István kereskedő, Czeglédi Gyula birtokos, Piros Béla lakatos. A bizottság f. hó 16-án azaz csütörtökön d. e. 9 órakor kezdi meg működését a városháza nagytermében.

— **A csendőrkürelti parancsnokság Debreczenben.** A belügyminisztériumban most dolgoznak a csendőrségi kerületek új beosztásán és szaporításán. Hír szerint a tárgyalások befejezése után Debreczen is kapna kerületi parancsnokságot.

— **A képviselőválasztás névjegyzéke ellen felebezés nem érkezett be.** Tegnapelőtt járt le a határidő.

— **A király születése napja.** Debreczen városa is impozáns módon akarja kivenni részét a király születése napja alkalmából rendezendő ünnepségből. A város törvényhatóság bizottság tagjaihoz Kovács polgármester a következő értesítést küldte: Első Ferencz József apostoli királyunk Ő felsége születésének ez évi évfordulati napján, folyó évi augusztus hó 18-án, a református nagytemplomban reggeli 8, a római katolikus templomban reggeli 9 és az izraeliták imaházában (Deák Ferencz-utca) délelőtt 10 órakor hálaadó istentiszteletek tartatnak, amiről tisztelettel értesitem. Gyülekezés a városháza nagy tanácstermében reggeli 7 és fél órakor.

— **A Bocskay-szobor bizottság ülése.** A Bocskay-szobor bizottság a hét elején ülést tartott. Az ülésen jelen voltak: Veszprémy Zoltán főispán, Kovács József polgármester, Vecsey Imre főjegyző, Oláh Károly, Körner Adolf tanácsnokok, Komlóssy Arthur, Magoss György, Simonffy Imre és Dengelenfeld József.

Kövessel fél tizenegy óra után nyitotta meg az ülést Veszprémy Zoltán a szobor bizottság elnöke. Bejelentette, hogy Kovács József polgármester Hiermann Ferencz budapesti ércöntő gyárostól a szobor öntvényét 1000 koronáért megvásárolta és szóbeli szerződés kötött arra nézve, hogy a szobor öntvénye október 15-re Debreczenbe szállíttassék.

Ennek tudomásul vétele után Oláh Károly mutatott be két tervezetet a bizottságnak, amelyeket Holló Barna budapesti szobrász küldött meg. A tervezet egyik része, mely teljesen a budapesti Bocskay-szobor alapzata mintá-

jának felel meg, 6900 koronába, míg a tervezet másik része, amely egy mellélalak nélküli alakzatot ábrázol 4400 koronába kerül.

Hosszas vita után a bizottság elhatározta, hogy Holló Barna ajánlatait nem fogadják el, hanem e helyett megbízzák Tóth András debreczeni szobrászt a felállítandó Bocskay-szobor alapzatának elkészítésével. Elhatározták továbbá, hogy a Tóth András által készített szobor alapzatnak teljesen a budapesti Bocskay-szobor mintájára kell elkészülni.

Oláh Károly indítványozta ezután, hogy az ünnep előkészületei már eleve tegyék meg a szükséges intézkedéseket. Bejelenté, hogy a szobor leleplezési napján a Csokonai-kör matinéét rendez. Itt azonban felmerült az a kérdés hogy a matinéé a leleplezést megelőzőleg vagy pedig utána tartásuk meg. Oláh Károly indítványozta, hogy a Csokonai-kör által rendezendő matinéé a leleplezési ünnepély után tartásuk meg.

Több felszólalás után elhatározták, hogy ebben a tárgyban a bizottság most nem határoz, hanem megbízza Oláh Károlyt, hogy a rendezendő ünnepélyről tárgyaljon a Csokonai kör vezető embereivel és annak eredményeiről a legközelebb megtartandó ülésen számoljon be a bizottságnak.

Az ülés 12 órakor ért véget.

— **Rovancsolás az aradi városházán.** Aradról jelentik: György Henrik belügyminiszteri számtanácsos pénteken délután várattal Aradra érkezett és a városházára ment, ahol megtartotta a pénztárak hivatalos rovancsolását. A belügyminiszter kiküldöttét gróf Károlyi Gyula főispán fölterjesztésére rendelték ki. A várattal rovancsolást kapcsolatba hozzák a városházán a legutóbb történt két sikkasztással, bár hivatalosan kijelentik, hogy a multhab is minden különös előzmény nélkül szokásos volt ilyen rovancsolás.

— **Közigazgatásunk főbajai** czimmel figyelemreméltó kötet jelent meg, amely bizonyára érdekelni fogja a szakköröket. A tanulmányokból álló munkának dr. Detre László a szerzője, akinek a közigazgatási irodalomban jó neve van. A könyv ára 5 korona.

— **Podolszky Béla utóda.** Ismeretes, hogy Podolszky Béla műhelyfőnököt a kereskedelmi miniszter Budapestre helyezte át. — Podolszky utódjául Strickel Károly felügyelőt a budapesti „északi műhely” főnökét helyezik Debreczenbe.

— **Érdekes kérdést olvasunk a Jogtudományi Közlönyben.** Tíz éven aluli gyermek tudvalevően a vasutakon a rendes menetídjának felét fizeti, már most egy ily 10 éven aluli gyermek részére tértí jegyet vesznek és a gyermek a visszautazáskor meghaladja a 10-ik évet és így a feláru utazásra jogosító kora elmult! Kell-e a különbözetet megtéríteni Eger, a kiváló vasúti jogász, igenlően dönti el a kérdést.

— **A rádium gyógyító hatása.** A mult esztendőben a Prága melletti st. joachimsthal uránbányákban több apró forrásra bukkantak, amelyek különbözően szőnyagokat tartalmaznak. Ezen források közül különösen az „Egyetértés”-tárnában lévőnek nagyon sok rádiumot tartalmazván, Neusser dr. európai hírnő bécsi egyetemi orvostanár kísérleteinek eredményeként most megállapította, hogy a radioaktív víz erős gyógyhatású és a csuszabajok, rheuma és ischias fellépésénél kiváló eredménnyel alkalmazható. Ezen orvosi véleményre támaszkodva az idén már tizenkét beteg gyógykezeltette magát Joachimsthalban és a kúra az összes eseo-

tekben nagyon eredményes volt. A joachimsthaliek éppen ezért elhatározták, hogy egy, a modern igényeknek megfelelő fürdőházat építtetnek, amelyben a 300 méter mélységből felszínre hozott radioaktív vízzel fogják gyógykezeltetni a betegeket.

— **Debrecen a kolozsvári színház megnyitására.** Kolozsvár városa meghívta Debreczent a szeptember hó 7-én tartandó színházi ünnepségre. A régi kolozsvári színházban záró-előadást tartanak 7-én, 8-án pedig megnyitják az új színházat. A város képviselőitni fogja magát a jelentőségteles ünnepen.

— **Tisztviselők fizetési pótléka.** Debreczen város 2400 koronán alóli tisztviselői tegnapi kérvényt adtak be a városi tanácshoz, amelyben azt kéri, hogy tekintettel a minden oldalról érezhető drágaságra, a város drágasági pótlékban részesítse őket. A tanács a kérelmet ki fogja adni a jog- és pénzügyi bizottságnak.

— **A város martonfalvi birtoka még nincsen minden kétséget kizárólag elteleknyelve** s a határak nincsenek pontosan megállapítva. A város most a minisztériumtól a birtokhatár pontos megállapítása miatt betétszerkesztőbizottság kiállítását kéri.

— **A Békésmegyei Gazdasági Egyesület** Belicsy Géza elnöklété alatt ülést tartott, amelyben elhatározták, hogy az egyesületnek a vándorzirogánykérdésben kidolgozott javaslatát, mely lényegében megegyezik az Országos Magyar Gazdasági Egyesület állásfoglalásával, felterjesztik a földmivelügyi minisztériumhoz. Ugyancsak javaslatot terjeszt elő az egyesület a vármegyéhez is a szarvasmarha tenyésztés irányánál a megye viszonyainak megfelelő megváltoztatása érdekében. A népies házipar fejlesztése végett az egyesület háziparbizottságot alakít, amelynek feladata lesz a házipari szövetekek létesítése. Foglalkozott a választmány a mezőgazdasági érdekvédelmi kérdésével is. Beható vita után kimondták, hogy az érdekvédelmet megerősíteni oly módon óhajtáná, miszerint minden község külön gazdasági egyesületet alkotna, a községek egyesülete képezne a megyei szervezetet, három-négy megye a kerületi kamrárt, amelyeket bírósági joggal kell felruházni. A kamarák által delegált egy-egy tag alkotná az Országos Gazdatanácsot, amelynek meghatalmítása nélkül nem lehetne mezőgazdasági törvényjavaslatot a képviselőház elé terjesztetni. Elhatározta az egyesület, hogy a mezőgazdasági érdekvédelem ily módoni szervezése érdekében országos akciózt indít.

— **Apróságok mindenhol.** A Britisch muzeum könyvtárát 1905-ben 210,940 ember látogatta, kiolvassán 1.599,562 könyvet. (Csakhogy ott nyárón nem pihennek az egész éven át semmiféle könyvtári tiszt urak.) Napenként tehát átlag 711 ember egyenként 7 könyvet olvasott.

Londonban még augusztusban megjelenik a négy kötetre tervezett „Bur háború” című munka első része. A mű csak 540 ezer koronára kerül. Ez évben még két kötet jelenik meg, az utolsó 1907-ben.

Ma, kínai tábornok, 250 ezer emberrel Mukden alatt van, hogy végleg kikeresse a csungszu bandákat Mandzsuriából.

A Suez csatornában Rangonbó Bréma felé való útjában elsüllyedt a Sophie Rickmers német gőzös. Szerdán emelték ki.

A Medusa nevű cirkáló a hamburgi kikötőben való befutásakor neki ment a rakodópartnak. A hajó erős sérüléseket szenvedett. Az ausztráliai újságokban most sok olyan apróhírtés jelenik meg, amelyekben „japanees gentlemen” ajánlkoznak Melbourneban és Sydneyben a japán nyelvi tanítására.

A könyvszerzési egyletem archívumában egy okmányt találtak, amelyből kitűnik, hogy Kantnak, a logika és metafizika tanárának, 1900 korona évi fizetése volt.

Párizsban a Collège de France udvarában, felállítják I. Ferencz francia királyának, ez intézet alapítójának a lovasszobrát.

— **Pályázat fővárosi hivatalnokai állásokra.** A székesfőváros tanácsa a hivatalnok létszámból tartozó több állásra hirdet pályázatot; ezek a következők: három I. osztályú fogalmazói állás (2000 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); egy főmérnöki állás (5000 korona fizetés, 1000 korona lakáspénz); egy statisztikai hivatali igazgatói állás (5000 korona fizetés, 1600 korona lakáspénz); egy

vásárcsarnoki felügyelői állás (3000 korona fizetés, 1000 korona lakáspénz); egy vásárcsarnoki számszedei állás (1600 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); két számvességi II. osztályú számszedei állás (2000 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); két számvességi számszedei állás (1600 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); egy adó-számviteli II. osztályú számtiszt állás (2000 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); egy adó-számviteli számszedei állás (1600 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); két központi pénztári II. osztályú tiszt állás (1600 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); egy központi pénztári gyakornoki állás, 1000 korona segély-díjjal, amely két ízben 200—200 koronával emelkedik; három iroda-segéd-tiszt állás (1400 korona fizetés, 600 korona lakáspénz). A vonatkozó kérvényeket, a tanácshoz címzve, a segéd-hivatalhoz kell benyújtani augusztus hónap 18-ik napjáig. Az njonnan megválasztottakkal szemben a főváros hatósága egy évi próbaidőt köt ki.

— **Értesítés.** Az előfizetők nevének egyszernél többször felvétele a társaság előfizetői névsorába. A közönség érdekében megengedtem, hogy 1906. évi augusztus hó 1-től kezdve a távbeszélő hálózathoz csatlakozó előfizetők állomásaira vonatkozó adatok (az állomás kapcsolási száma, az előfizető neve, foglalkozási, lakcíme stb.) az érdekeltek ebbeli kérelmére a távbeszélőhálózatok előfizetőinek betűrendben névsorába egyszernél többször is felvéssenek az alábbi feltételek mellett: 1. A távbeszélő hálózatok előfizetőinek névsorába minden előfizető neve ingyen csak egyszer vehető fel. Az egyszeri felvétel szövege nem haladhatja meg a 70 betűt. A 70 betűbe nem számíthatók be a) a kapcsolási szám, b) a lakászám olyan helyeken, ahol az előfizető lakására vonatkozó közelebbi adatok (kerület, utca, házszám) felvétele meg van engedve; a) a főállomáshoz csatlakozó mellékállomások számanak megjelölése (p. o. 3 mellékállomással) a főállomás nyilvános vagy időszak jellegének feltüntetése) p. o. „nyilvános állomás, nyári vagy téliállomás VI/—X/31”; végül e) oly mellékállomásoknál, amelyek a névsorba a főállomás számával vannak felvéve, az a hivatkozás, hogy a főállomás kinnl van berendezve (p. o. főállomás az alapítványi bérpalota kezeletésénél). 2. az előfizető, aki állomását egynél több elnevezéssel kívánja a névsorba felvenniti, minden egyes felvételt 6 koronára évi díjat fizet. A díjfejtés mellett való felvételre néve is az előző 1. pont alatt foglaltak irányadóak. 3. Ha a díjköteles szöveg 70 betűnél többet tartalmaz, a 70 betűt meghaladó díjköteles szövegnek minden 35 betűje után további 3 korona évi díj fizetendő. A 70, illetve 35 betűnél kevesebb betűt tartalmazó szövegrész teljes 70, illetve 35 betűnek számít s mint ilyen 6, illetve 3 koronával díjazatik. 4. A 2. és 3. pontok alatt megállapított díjak a napitári év kezdetén egy összegben és előre esedékesek és az előfizetési díjakkal együttesen szedendek be. A lefizetett díjakról a hivatal (pénztár) nyugtát állít ki. 5. Évközben bejelentett olyan díjköteles szövegek felvételeiről, amelyek az év folyamán kiadott névsorok mindegyikében már nem jellehettek meg, a fennbéli megállapított díjak az a hányada fizetendő, ahányzor az évben a névsor még megjelenik. (P. o. ha a névsor évenként négyszer jelenik meg s a díjköteles szöveg csak az év második felében kiadott két névsorba volt felvehető, az előfizető a koronának felét fizeti. 6. Aki a névsorba már ez idő szerint is egyszernél többször szerepelt, azokra néve a jelen rendelet határozatait 1907. évi január 1-től kötelezők. 7. A közhatalóságok, közhatalúság és közjótékonytágot gyakorló intézetek állomásaira vonatkozó adatok az állomást bérli hatóság stb. külön kérelmére és az 1. pont alatt említett terjedelemben egyszernél többször is felvehető a névsorba díjmentesen, azonban ezek is csak legfeljebb háromszor.

Budapest, 1906 július hó 18-án.

Kossuth s. k.

— **Előfizetési felhívás.** Fővárosi és vidéki lapokban elszórtan megjelent mulattató históriáimat gyűjtöttem össze egy kötetbe azok számára, kik nemcsak a fehér asztalnál, hanem könyvből is szeretnek mulatni. Könnyem árát a lehető legolcsóbbra, egy koronára szabtam, hogy könnyen megszerezhető legyen. Anyagi haszonra nem vágyom. A tiszta jövedelem felét ezennel felajánlom a helybeli siketnéma iskola céljaira. Aki hát mulatni óhajt pár órát és jótékonytágot akar gyakorolni, vegye meg a könyvemet. A körülbelül 10—12 nyomatott ívre terjedő könyvet illelées kiállításban a városi nyomda fogja kiállítani s ha kellő pártolással részesül, szeptember közepére meg fog jelenni. Előfizetések, valamint előjegyzések a városi könyv-

nyomdába küldendő. Előfizetéseket ellogadnak a helybeli lapok szerkesztőségében, az összes könyvkereskedésekben és tőzsdékben. A jótékony célra tekintettel az összes előfizetők neveit közölni fogom könyvemben. Gyűjtök 10 példány után egy ingyen példányt kapnak. Debreczen, 1906 július hó. Szini Péter a „Mulattató Historiák” szerzője.

— A légy irtásáról. Chautesse tanár nemrégén a párisi orvosi akadémiában meglepő előadást tartott a légyről és kimutatta, hogy ez a szapora rovar a kolera egyik főterjesztője. A fölolvastás után a Matin tizezer frankos jutalmat tűzött ki annak, aki a légy irtására a legjobb módot kitalálja. A Matin díjáért 265 felelet pályázott, amelyek közül egy bizottság választotta ki a legjobbat. Ebben a bizottságban volt a híres, nemrég elhalt Brouardel, ott voltak továbbá Roux, Chautesse és Rouvier tanárok. A díjat egyhangulag a Musca delenda (a legyet ki kell irtani) jelígejű dolgozatnak ítélték oda, amelynek szerzője azonban ismeretlennek kíván maradni.

Miután egyetlen légy kétszáz petét tojik, mondja a szerző, egyszerű számítással rájövünk, hogy egyetlen légyből hat nemzedék múlva száz milliárdnál is több származhatik. A már kifejtett rovar pusztítani teljesen hiábavaló fáradtság. A legyet csak álcájában lehet elpusztítani, amikor a trágádombok és egyéb piszkos helyek tele vannak vele. Hosszas kísérletek alapján meggyőződésem arról, hogy a légy álcáját a nyers olaj azonnal megöli. Ez az olaj igen olcsó és fertőtlenítő ereje nemcsak pillanatnyi, hanem igen tartós és a későbbi peték kikelését is megakadályozza.

A tudós-bizottság kijelentette, hogy ez a dolgozat a kérdést teljesen megoldja és ők mindenen egyetértenek vele. Érdekes még, hogy a pályázók között volt a román királyné is, akit a bizottság bronzéremmel tüntetett ki. Mindenesetre érdekes lenne megtudni, hogy a poétalelkű királynő hogyan oldotta meg ezt a nagyon is praktikus kérdést.

— A törvényhatósági tisztviselői összeférhetetlensége. A belügyi kormány a törvényhatósági tisztviselők szolgálati pragmatikájának elkészítésével kapcsolatban, rendezni kívánja a városi és vármegyei tisztviselők összeférhetetlenségi ügyét is. E tárgyban már több felirat és javaslat érkezett a belügyi kormányhoz, melyek a megyei szervezési szabályrendeletek olyképen való módosítását kéri, hogy megyei és közigazgatási tisztviselő érdekelte részvénytársaság és szövetkezet igazgatóságának, illetve felügyelő-bizottságának tagja ne lehessen a csak kivételesen engedtessek meg, hogy az alispán egyes helyi érdekl. vasutak igazgatóságában tagként részt vegyen. Gróf Andrássy Gyula belügyminiszter a szolgálati pragmatika elkészítésénél fel fogja használni e feliratokat és javaslatokat, mert a belügyi kormány is úgy tapasztalta, hogy a bizottságokban tulnyomólag nem a független bizottsági tagokat hanem az érdekelte tisztviselőket delegálják és így a közhatalom mindinkább a tisztviselők kezébe jut, ami ellenkező az önkormányzat követelményeivel. A vasuti bizottsági tagságok betöltésére nézve a belügyi kormány olyképen kívánja rendezni az inkompatibilitás kérdését, hogy vármegyei és városi tisztviselők érdekelte helyiérdekl. vasutársaságok igazgatóságában és felügyelő-bizott. ságában helyet nem foglalhatnak, mert a nevezett tisztviselői állások összeférhetetlenek ezekkel a tisztségekkel, miután az illető társaságok közigazgatási ügyeit a törvényhatósági tisztviselők intézik. A főispánok, mint a kormány küldöttjei, a vasuti igazg.

tóságokban tagként amugy is szerepelnek, a belügyi-miniszter azért feleslegesnek tartja, hogy a törvényhatósági bizottság is delegálja a főispánt.

— A nagerdei gyógyfürdő. Hányan vannak városunkban is, akik elmennek hidegvíz kúrára messze idegenbe, tengerentúl áldozva, holott a hidegvízgyógyimódot ép úgy használhatnák a Nagyerdőn, hol a vízgyógyimódot minden modern eszköze, a fürdőbőrl. elismert szak-tudomány, lelkiismeretes gyógykezelése rendelkezésükre áll. A fürdőbőrl. Balkányi Ede dr. főorvos a legnagyobb áldozatkészéssel tartja fenn a fürdőt, nagy költséggel felszerelte azt a modern higiénia minden eszközével oly és olcsó áron karúthatja magát mindenki, mint sehol a világon. A víz alkalmazása gyógycélokra, hőmérsek, alak- és időtartam tekintetében oly sok változatosságot enged, hogy azt a legkülönbözőbb betegségeknek eredménnyel alkalmazhatjuk. Általában a vízgyógyimódot edzőleg, ételtől és erőtől fogva hat. Az anyagcsere fokozódása, az idegrendszernek kedvező befolyásolása által a beteg szerveinek megváltozott működését idéztetik elő. Sem fiatalja, sem örege nem zárando ki a hidegvízgyógyimódot alá. A fiatal szervezet erőteljesben fejlődik és gyarapszik mellette, míg a magasabb korban a hanyatló erőket felénkíti és a lassan működő szerveket felírasszi. Eredményeik alkalmazható tehát a vízgyógyimódot és annak különféle alakja: 1. Súlyos betegségek utáni elgyengülésnek. 2. Erősedési és edzési szempontból, a légzőszerveinek hurto állapotra való hajlamánál. 3. Táplálkozási zavaroknál, u. m. verszegénység, sápkór, kövérég, kövszény, görvéllyör és czukorvizelesnél. 4. Gyomor- bél- és máj betegségeknek. 5. Vörkérgesek vasoraknál, vértulolás- és aranyeres bántalmaknál. 6. Rheuma- és idegbántalmaknál. 7. Az idegrendszer megbetegedéseinek, a neurastheniánál, ennek sokoldalú jelenségeinél, a mint: fejfájás, szédülés, fejfájás, levertség, szellemi és testi kimerültség, álmatlanság, asthima, ideges szívbántalmak, a gyomor-, bél- és nem szervek neurastheniájának, hysteriánál, Basedow-féle betegségnél, görcsös és hideg állapotoknál. — A nagerdei hidegvízgyógyintézet modern és czélzserű berendezése, fekvése és kitűnő puha vize fölötté kétféle anyagok ténylezők a vizkúrának sikeres használatára. Fővárosi szakértői szemlelet végzi a teendőket, az árak mérsékelték. Orvosi felügyelet. Az intézet egész nap nyitva férfiaknak: d. e. 9 óráig és d. u. 5–8 óráig; nőknek: d. e. 9 órától d. u. 5 óráig. Kiki keresse meg elvesztett egészségét a nagerdei hidegvízgyógyintézetben.

Szerkesztői üzenetek.

D. A. A felebezés fent van a miniszteriumnál, ahol azt — tekintettel az ügy sürgős voltára — hamarosan elintézik.

— y. S. A. Az új irányítást, melyet az én által emlegetett ügyben magunknak kijelöltünk, elárni nem fogunk. Igaz, hogy most hallgatunk, de már legközelebb szép terveket mutatunk be olvasóinknak.

Szözlőszagok. Az elemi csapások által sújtott szözlőknek adandó adókedvezményeket írt az 1883. XVII. t. c. 8. és 9. szakasza, az 1883. XLIV. t. c. 49. szakasza s az 1891. I. t. c. rendelkezik. Ezek ezen törvényeket elolvassni.

C. I. Jászberény. A cikelyt köszöntéssel felhasználjuk. Jól eset a távoli hang, mely elismeri haladásunkat.

Öndödi bírtokos. Nem igen törődünk azzal, hogy a Hortobágy hasznosítására vonatkozó cikelyeinket nem nyertek meg az ön tetszését. Annál kevésbé felelünk azon leveleir, melyet szerkesztőségünk küldött. Aki nem ért arabusul, az ne beszéljen arabusul. Végül még csak annyit jegyezzünk meg, hogy a hozzáik küldött levél hangja olyformára, mint ha azt nem egy magyar bírtokos, hanem egy megvadult kondis bojtár írta volna.

Építkez. Most folynak a tárgyalások, de hogy milyen eredményvel, az ügy érdekében még ez idő szerint nem hozhatjuk nyilvánosságra.

K. S. Múltórtassék panaszával a rendőrséghez fordulni. Az ügy sokkal kisebb és jelentéktlenebb, hogysem lapban közölni érdemes volna.

Drágaság. Minden egyes esetet tessék a rendőrségnek jelenteni. A hatóság ez idő szerint dicseretes szigorúsággal keresi a hamis mértékel. dolgozókat. A visszalések csak akkor lesznek orvosolhatóak, ha minden egyes eset be lesz jelentve.

Iparos. Szent István napja épp oly munkaszünetes nap, mint a vasárnap.

Uri dívat, kalap és fehérnemű üzlet Békés Lajos Debreczen, Piac-u. 44. dr. Ujjalussy-ház. Angol női bluzsokat, férfi fehérneműeket és kelen-gyetek mérték szerint a legszebb kivitelben készít.